

1

2

3

4

5

ARBEIDERBEVEGELSENS RUS- OG SOSIALPOLITISKE FORBUND (AEF)

6

7

PROGRAM 2016 – 2020

8

9

10

BARNEFATTIGDOM

11

12

13

14

15

16

17 **Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund (AEF)**

18 **AEF, Torggata 1, 0181 Oslo**

19 **23 21 45 78**

20

21 **post@arbef.no**

22 **arbef.no**

23

24 **Barnefattigdom i Norge handler om politiske valg og prioriteringer**

25

26 **Innledning**

27 Fattigdom betegner en tilstand av mangel over tid og betyr at dette er mer enn å være
28 «blakk». Det finnes ingen «absolutt fattigdom» i Norge, det sosiale støttesystemet og
29 lovverket hindrer dette. Barnefattigdom i Norge er derfor et relativt begrep som krever en
30 definisjon, slik at debatten blir ryddig. Norge har ingen egen, avklart definisjon av begrepet,
31 men SSB bruker EUs definisjon. Den sier at en husholdning som har mindre enn 60 % av
32 medianinntekten i et land regnes som fattig. I dette manifestet vil SSBs (altså EUs) definisjon
33 legges til grunn for debatten og forslagene.

34 Mennesker organiserer seg i samfunn. Et samfunn betegnes av at medlemmene har roller,
35 rettigheter og plikter. Arbeiderbevegelsen vokste fram på et sterk ønske om å endre
36 samfunnets struktur og innbyggernes roller. Slagordet «gjør din plikt – krev din rett» er
37 betegnende for hvordan solidariteten skulle brukes både oppbyggelig og som et redskap til å
38 endre maktforholdene og eiendomsstrukturen i samfunnet. Dette kravet var det lett å skape
39 oppslutning om den gangen endringen ville gagne et klart flertall. Før andre verdenskrig
40 fantes hverken velferdsstatens trygge sikkerhetsnett eller den iøynefallende rikdommen vi i
41 dag tar som en selvfølge i landet vårt. Utjamning var derfor en viktig sak for den politiske
42 venstresida. Einar Gerhardsen, Arbeiderpartiets leder 1945-1969, brukte et annet kraftig
43 slagord i etterkrigsfasen: «Ingen skal få kake før alle har fått brød».

44 Norge har blitt et så rikt og velorganisert land at det kan framstå som ubegripelig at det
45 fortsatt finnes fattige enkeltpersoner og familier som lever uten det de trenger for å ha et
46 godt liv. Enda merkeligere blir det når samtlige politiske partier uttrykker sterk vilje til å
47 prioritere kampen mot barnefattigdom. Landet rangeres år etter år som det beste
48 samfunnet på jorda, men klarer ikke å sikre alle borgene et fullverdig liv. Spesielt slår dette
49 ut for en del barnefamilier, særlig i de store byene og blant innvandrere. Mens den private
50 rikdommen øker betydelig for store grupper, øker klasseforskjellene, og kommunene
51 mangler virkemidler og penger for å kunne bøte på situasjonen.

52 Det er viktig å understreke at det å leve i barnefattigdom eller en utsatt familie ikke
53 automatisk fører til at man har et mindreverdige liv, en god barndom er avhengig av at flere
54 faktorer enn penger i familien. Dette er imidlertid en faktor som lett kan endres, og vi vet
55 også hvordan dette kan gjøres. Det er for politikerne viljen til å gi alle barn de gode
56 rammevilkårene vi savner.

57 **Norge mangler en overordna plan mot barnefattigdom**

58 Stortinget har laget mange støtteordninger og lover som sikrer innbyggernes trygghet og
59 økonomi. Disse ordningene er imidlertid ikke fullstendige og godt nok samkjørte. De som
60 faller utenom har noen klare kjennetegn, og en plan mot fattigdom burde være et godt
61 hjelpemiddel for endring. Yrkesdeltakelsen er så høy at de fleste har en god økonomi med

62 bakgrunn i egen lønn. De som rammes av den relative fattigdommen står i stor grad utenfor
63 arbeidslivet. Enten dette skyldes sjukdom, rus eller integreringsvansker, blir resultatet en
64 vedvarende dårlig økonomi. Når solidariteten skal gjelde et mindretall som har en annen
65 hverdag flertallet blir den mer krevende.

66 **Følger av barnefattigdom**

67 Å leve med dårlig råd over tid har klare følger, der det å være sosialt ekskludert kjennes
68 sterkest. Når man lever i fattigdom har man ikke mulighet til å bestemme over egen
69 livssituasjon, denne avhengighetsfølelsen gjør noe med egenverdet til mennesker. Familiene
70 som rammes er først og fremst enslige forsørgere, par med små barn og familier med tre
71 eller flere barn, langtidsledige og langtidsyke, mottakere av sosialhjelp og personer med
72 psykiske lidelser, barn av foreldre med svak tilknytning til arbeidslivet og innvandrere med
73 ikke-vestlig bakgrunn.

74

75 **Utviklingen går feil vei**

76 Antallet barn i Norge som lever i relativ fattigdom har økt i mange år. Dette skjer til tross for
77 enighet mellom alle de store partiene om at dette er uakseptabelt og ikke kan vedvare.
78 Misforholdet kan kun forstås dersom man innser at saksfeltet ikke har stor nok politisk
79 tyngde i partiene og i Stortinget. At fattigdom blant voksne er på vei ned mens
80 barnefattigdommen brer om seg virker uforståelig og er utålelig. I tidsrommet 2003 – 2013
81 økte andelen fattige barn fra 5 % til 8 %. De siste offentliggjorte tallene fra SSB viser at det
82 totale antallet barn som lever i relativ fattigdom økte fra 84 000 i 2014 til 92 000 i 2015. Når
83 vi vet at fattigdommen «går i arv» og øker, burde langt sterkere tiltak bli satt inn. Selv om
84 Norge har en jevnere inntektsfordeling enn de fleste land disponerer de 10 % rikeste hushold
85 i Norge 20 % av inntektene (2012), mens de 10 % fattigste hushold i Norge har 3,9 % av
86 inntektene (2012). Fortsetter denne utviklinga er vi på klar vei tilbake til det gamle
87 klassesamfunnet.

88 **FNs barnekonvensjon gjelder i alle land**

89 Norge har ratifisert barnekonvensjonen og skrevet deler av den inn i grunnloven. Noen av
90 artiklene i konvensjonen sikrer i spesiell grad barns rett til en god oppvekst med tilgang til å
91 virkeliggjøre dette:

- 92 • Art 27:ethvert barns rett til en levestandard som er tilstrekkelig for barnets
93 fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sosiale utvikling.
- 94 • I samsvar med nasjonale forhold og innenfor rammen av sine midler, skal partene
95 treffe egnede tiltak for å hjelpe foreldre og andre som har ansvaret for barnet til å
96 virkeliggjøre denne rettighet, og de skal ved behov sørge for materiell hjelp og
97 støttetiltak, særlig med hensyn til mat, klær og bolig.
- 98 • Art 31:respektene og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og
99 kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for
100 kulturelle, kunstneriske, rekreasjons- og fritidsaktiviteter.

101 **Hvordan kan fattigdom bekjempes?**

102 Politisk vilje må omsettes i praktiske tiltak for å gjøre hverdagen enklere og barndommen
103 rikere for barna som rammes av at familiene har så dårlig råd at det begrenser deres
104 muligheter til et godt liv. Samfunnet må debattere virkemidler, og Stortinget må utvikle et
105 eget politikkområde for fattigdomsbekjempelse og bygge ut og styrke universelle ordninger.
106 Saken må få høyere «status» i politiske miljøer og frivillige organisasjoner må øke presset.
107 Fagbevegelsen er sentral i denne debatten (med nesten 2 millioner medlemmer). Noen
108 universelle ordninger er satt under debatt, gjerne av dem som ønsker å svekke disse.

- 109 • Barnetrygd (satsene har ikke blitt justert på 20 år)
- 110 • Fødselspenger / barselpermisjon med lønn
- 111 • Gratis skolegang og studier
- 112 • Gratis helsetilbud (med lavere egenandeler og færre begrensninger)
- 113 • Gratis bibliotektenester (pålagt i alle kommuner)

114

115 Norge har en rekke tiltak som er frivillige for kommunene og som nå diskuteres:

- 116 • Samfunnslønn for alle (med eller uten arbeidsplikt)
- 117 • «Garantiarv» når man fyller 18 år
- 118 • Bibliotekene med utfyllende kulturopplevelser
- 119 • Kommunale u-klubber og deres tilgjengelighet og rolle
- 120 • Uformelle nettverk som bygger selvtillit
- 121 • Ungdomskort for billige/gratis kulturopplevelser og transport
- 122 • Gratis kjernetid i barnehage for noen grupper/alle
- 123 • Støtte til frivillige organisasjoner, frivillighetssentre o.l.

124

125

126 **Hvorfor skal vi sette inn tiltak mot barnefattigdom?**

127 En oppvekst i fattigdom innebærer færre valgmuligheter med de negative konsekvensene
128 dette får. I tillegg til den følelsesmessige opplevelsen av å være annerledes eller tilsidesatt
129 som barnefattigdom medfører, viser forskning også at dette føre til en dårligere helse. Disse
130 barna har oftere depresjoner, dårligere matvaner og trener mindre enn andre barn.
131 Motivasjonen for skolegang og høyere utdanning er lavere, og deltakelsen i organiserte
132 fritidsaktiviteter og idrett er lavere. Fattigdom fører rett og slett til lavere
133 samfunnsdeltakelse. Dårlige levekår setter dype spor, og vi bør derfor handle nå. Ulikheten
134 har sin pris, og ulikhet øker de sosiale fordommene i befolkningen. De på bunnen føler seg
135 mindreverdige. Det barna som vokser opp i familier med vedvarende dårlig økonomi sjøl
136 anser som det verste er ensomheten og mangelen på venner. Dette er et så viktig signal at
137 samfunnet bør sette inn tiltak for å endre situasjonen. Det som trengs er en forpliktende
138 handlingsplan!

139

140

141

142 **Frivillig sektor**

143 Frivillige organisasjoner og institusjoner spiller en viktig rolle i mange mellommenneskelige
144 relasjoner. Tilknytning til en sosial gruppe utenfor familien gir enkeltpersoner et sterkere
145 nettverk som gjør mennesker tryggere og mindre sårbare. Vennskap og samhold øker
146 livskvaliteten, og opplevelser blir lettere tilgjengelig gjennom foreninger og lag.
147 Tilbakemeldinger fra andre og refleksjoner rundt dette gir pågangsmot og motvirker
148 utstøting, ensomhet og stigmatisering. Å bli sett av «Den ene» kan utgjøre forskjellen
149 mellom glede og sorg og føre til et overskudd i hverdagen. Empowerment – det å bygge opp
150 egen kraft og et styrket selvbilde er et effektivt våpen for å klare å endre sin situasjon eller å
151 lære seg å leve med de rammene omgivelsen gir uten å bukke under.

152 **Skolesektoren**

153 Skolene og barnehagene må følge opp det lovpålagte «gratisprinsippet» i forhold til sine
154 aktiviteter for barn og unge i barnehagen og skolens regi.

155 Hver kommune må ha en «reservepott» som kan brukes til fattige familier og barn og unge,
156 som trenger penger til utstyr til fritidsaktiviteter og medlemskontingenter i lag og foreninger.

157 Det må ansettes andre yrkesgrupper i skoleverket i tillegg til lærere, så som
158 barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere. Disse skal arbeide med sosial
159 kompetanse-trening med elevene slik at de ikke blir sosialt ekskludert i samfunnet.

160

161 **Følger**

162 Tiltak som fører til omfordeling er essensielle for fattigdomsbekjempelse. Det norske
163 skattesystemet har liten virkning på inntektsfordelingen. Satsene for barnetrygd har stått
164 stille i 20 år, og egenandelene for medisiner og helsehjelp har økt. Sjøl om alle i Norge får
165 mer penger å rutte med øker gapet mellom dem som har mest og dem som har minst.
166 Avskaffelsen av arveavgift, reduksjonen i eiendomsskatt og senkningen av både
167 selskapskatt og satsen for personskatt føre til økt velstand blant dem som alt har en god
168 økonomi, mens de som sliter i liten grad nyter godt av disse endringene. Når antallet barn og
169 familier som lever i en «vedvarende» dårlig og svakere økonomi derfor øker, ser dette ut til å
170 være resultatet av en villet politikk. Dette er en utvikling vi ønsker å bekjempe.

171

172 **Sosiale utgifter**

173 Barnebursdager og andre sosiale treffpunkter blant barn der noen barn finner på
174 vikarierende argumenter for ikke delta da det er vanskelig å komme med pengegave som har
175 blitt så populære i de siste.

176

177 Kinobesøk eller en tur til svømmehallen for en familie på 5 barn kan koste det som brukes til
178 matinnkjøp. F.eks. 2. voksne og + 4 barn under 15 år. Koster ca. 500 kr. Barnerike familier må
179 prioritere hardt.

180

181 Noen barn blir hjemme og de fleste lar også være å si noe hjemme om invitasjoner de får.

182

183 Noen kommuner betaler for kontingent for en (1) aktivitet. Men så kommer utstyr og
184 transport i tillegg. Derfor er det en del som likevel må takke nei. Dette gjør barna isolerte fra
185 andre barn.

186

187 Barna kan følge litt skam at de kan ikke invitere andre barn til seg på grunn av lite mat, liten
188 plass, gamle møbler eller lignende.

189

190

191 **AEF vil:**

- 192 • **At det skal lages en overordnet plan for bekjempelse av barnefattigdom**
- 193 • **At lovverket om gratis skolegang følges i praksis**
- 194 • **At kommunene følger opp lokale tiltak som ungdomskort, ungdomsklubber,**
195 **bibliotek o.s.v.**
- 196 • **At det sees på skatte- og avgiftssystemet for å omfordele bedre.**
- 197 • **Støtte til frivillige organisasjoner slik at de kan drive med gratis aktiviteter, utlån**
198 **av utstyr o.l. slik at alle kan være med.**

199

200

201